

Öppna jämförelser 2022 – Stöd till personer med funktionsnedsättning LSS

Årets resultat visar att allt fler kommuner använder sig av IBIC vid utredningar och uppföljningar av insatser för vuxna inom lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Färre än hälften av kommunerna har aktuella rutiner för att uppmärksamma våldsutsatthet. Andelen kommuner med aktuella överenskommelser om extern samverkan har minskat något inom alla områden. Resultatet i faktabladet har i år framför allt fokus på mål 10 i Agenda 2030¹, om minskad ojämlikhet, och delmål 10.2 främja social, ekonomisk och politisk inkludering.

Årets resultat visar att:

- 55 procent av kommunerna använder arbetssättet IBIC vid alla utredningar inom LSS och 37 procent IBIC vid alla uppföljningar. Det är en ökning med 14 procentenheter respektive 8 procentenheter sedan 2021.
- 44 procent av kommunerna har aktuella skriftliga rutiner för hur handläggare ska gå tillväga vid indikation på att en vuxen har utsatts för våld inom LSS vuxen och 45 procent inom LSS barn.
- Andelen kommuner med aktuella, skriftliga överenskommelser beslutade på ledningsnivå för extern samverkan för barn respektive vuxna med funktionsnedsättning minskar inom båda områden.

Allt fler kommuner använder sig av IBIC

Individens behov i centrum, IBIC, är ett arbetssätt för handläggare och utförare i socialtjänsten som arbetar med personer som behöver stöd i sitt dagliga liv oavsett ålder eller funktionsnedsättning. För att dokumentera uppgifterna används ICF, Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. Syftet med IBIC är att vara ett stöd för handläggare och utförare i att identifiera och beskriva individens behov, resurser, mål och resultat samt ge stöd för en gemensam syn på hur människan fungerar i det dagliga livet. När alla som arbetar kring individen använder sig av ett gemensamt språk blir uppgifterna mer enhetliga vilket gör det lättare för individen att få rätt stöd oavsett hur många aktörer som är inblandade. Sammantaget ger det bättre förutsättningar att uppnå lagens mål och intentioner [1].

¹ För mer information om målen i Agenda 2030 se:

<https://www.regeringen.se>

<https://www.socialstyrelsen.se>

Allt fler kommuner använder sig av IBIC vid utredning och uppföljning av personers behov inom området funktionsnedsättning LSS, det visar resultatet för öppna jämförelser 2022. 55 procent av kommunerna använder IBIC vid utredning och 37 procent av kommunerna använder arbetssättet vid uppföljning. Det är en stor ökning med 43 respektive 28 procentenheter sedan 2018, se tabell 1. Kommuner med en befolkningsstorlek på 70 000 till 200 000 invånare använder i högst grad IBIC för utredningar (70 procent) och kommuner med över 200 000 invånare använder metoden i lägst grad (13 procent), se tabell 2.

Tabell 1. Användning av IBIC inom LSS

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm, år 2018, 2019, 2020, 2021 och 2022, procent, riket

Indikatorer	2018	2019	2020	2021	2022
Använt IBIC (Individens behov i centrum) vid alla utredningar	12	19	36	41	55
Använt IBIC (Individens behov i centrum) vid alla uppföljningar	9	13	26	29	37

Källa: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, 2018, 2019, 2020, 2021 och 2022.

Tabell 2. Användning av IBIC inom LSS

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm, procent, efter befolkningsstorlek

Indikatorer	upp till 15 tusen	15 till 30 tusen	30 till 70 tusen	70 till 200 tusen	200 tusen och mer
Använt IBIC (Individens behov i centrum) vid alla utredningar	56	53	57	70	13
Använt IBIC (Individens behov i centrum) vid alla uppföljningar	45	32	33	41	13

Källa: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning 2022.

Många kommuner har i årets öppna jämförelser uppgett att de har påbörjat arbetet med att införa IBIC. Ett flertal kommuner uppger att de inväntar nya verksamhetssystem eller verksamhetsstöd innan de kommer att påbörja arbetet med att införa IBIC, framför allt avseende uppföljningar.

Aktuella rutiner vid indikation på våld och använder FREDA-kortfrågor

Personer med funktionsnedsättning har många gånger en högre risk att utsättas för våld än andra grupper i befolkningen. De är ofta i en beroendeställning till personer i omgivningen och kan dessutom ha svårt att kommunicera sina behov. En förutsättning för att kunna erbjuda adekvat vård, stöd och hjälp till enskilda som är utsatta för våld är att våldsutsattheten upptäcks. Många våldsutsatta söker sig till socialtjänsten för att exempelvis ansöka om olika stödinsatser, utan att berätta om våldet de blir utsatta för. Att ställa frågor om våld till enskilda som söker stöd hos socialtjänsten är en grundläggande förutsättning för att kunna identifiera och hjälpa våldsutsatta [2]. FREDA-kortfrågor är en standardiserad bedömningsmetod som används för att fråga om våld i enskilda ärenden.

Andelen kommuner som har en aktuell², skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för hur handläggare ska gå tillväga vid indikation på att en vuxen person utsatts för våld av närstående skiljer sig åt mellan olika områden. LSS har tillsammans med äldreomsorg lägst andel, 44 procent, och våld i nära relationer högst andel, 68 procent. Inom LSS vuxna har 44 procent av kommunerna en aktuell rutin och inom LSS barn 45 procent. I mer än hälften av kommunerna saknas dock rutiner för att uppmärksamma våldsutsatthet. Resultatet skiljer sig åt mellan länen, det varierar mellan 14 procent och 76 procent av kommuner inom län som har en aktuell rutin. 46 procent av kommunerna använder FREDA-kortfrågor för att upptäcka utsatthet för våld i nära relationer hos vuxna, vilket är en ökning med 12 procentenheter sedan 2018, se tabell 3.

Tabell 3. Aktuell rutin för handläggare inom LSS vid indikation på att en vuxen utsatts för våld i nära relation och använder standardiserade bedömningsmetoder FREDA-kortfrågor.

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm, år 2018, 2019, 2020, 2021 och 2022, procent, riket

	2018	2019	2020	2021	2022
Aktuell skriftlig rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld av närstående - LSS barn	43	46	47	38	45
Aktuell skriftlig rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld av närstående - LSS vuxen	43	46	48	38	44
Använder FREDA-kortfrågor för att upptäcka våldsutsatthet hos enskilda vuxna - LSS vuxen	34	39	44	44	46

Källa: Enkät Öppna Jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

Många kommuner uppger i årets öppna jämförelser att de håller på att ta fram rutiner. En del kommuner använder sig av andra metoder än FREDA-kortfrågor för att upptäcka våldsutsatthet³.

Många kommuner saknar överenskommelser om extern samverkan

Personer med funktionsnedsättning får ofta stöd från flera aktörer samtidigt. Socialtjänstens ansvar för att aktivt arbeta med samverkan regleras i både socialtjänstlagen (2001:453), SoL, och LSS. Bestämmelser om samverkan finns också i de lagar som gäller för hälso- och sjukvården, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och skolan. Även om aktörernas uppdrag och juridiska ansvar skiljer sig åt handlar det ytterst om att tillsammans tillgodose den aktuella personens behov och ha ett helhetsperspektiv [3]. Det är viktigt att samordning och samverkan mellan aktörer som ger stöd till personer med funktionsnedsättning fungerar. Försämrade förutsättningar för samverkan kan bidra till försämrad kvalitet i stöd [4].

Resultaten för 2022 visar att andelen kommuner som har aktuella⁴, skriftliga och på ledningsnivå beslutade överenskommelser om extern samverkan minskar för alla indikatorer som mäter området. Även om minskningen är liten är andelen kommuner som uppfyller indikatorerna på den lägsta nivån sedan 2018 för

² Följts upp de senaste 12 månaderna

³ Kompetensstöd om våld i nära relationer finns på Socialstyrelsens webbplats: <https://www.socialstyrelsen.se>

⁴ Följts upp de senaste 12 månaderna

flera av indikatorerna, se tabell 4. Flera kommuner uppger i årets öppna jämförelser att de har bra samverkan men inte skriftliga överenskommelser. Några kommuner uppger att de kommer att följa upp överenskommelser för samverkan under 2022. Det har även kommit kommentarer om att det inte skett någon strukturerad uppföljning då pandemin gjort det svårt att följa upp.

Tabell 4. Indikatorer som belyser extern samverkan i enskilda ärenden

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm 2018, 2019, 2020, 2021 och 2022, procent, riket

Indikatorer	2018	2019	2020	2021	2022
Aktuell skriftlig överenskommelse om samverkan med Arbetsförmedlingen och LSS	12	14	16	14	13
Aktuell skriftlig överenskommelse om samverkan med Försäkringskassan och LSS*	10/13	13/17	19	17	13
Aktuell skriftlig överenskommelse om samverkan med barn- och ungdomspsykiatri och LSS	34	35	31	32	29
Aktuell skriftlig överenskommelse om samverkan med barn- och ungdomsmedicin och LSS	27	29	25	26	24
Aktuell skriftlig överenskommelse om samverkan med barn- och ungdomshabilitering och LSS	33	33	30	33	29
Aktuell skriftlig överenskommelse om samverkan med vuxenpsykiatri och LSS	30	29	26	30	28
Aktuell skriftlig överenskommelse om samverkan med vuxenhabilitering och LSS	25	26	23	25	23

* För 2018 och 2019 års resultat presenteras resultatet uppdelat på LSS barn/LSS vuxen. 2020 slogs indikatorn samman till att avse både LSS barn och LSS vuxna.

Källa: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, 2018, 2019, 2020, 2021 och 2022.

Referenser

1. Individens behov i centrum. Ett stöd för att använda ICF och strukturerad dokumentation i socialtjänsten. Socialstyrelsen; 2021.
2. Våld – handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Socialstyrelsen; 2016.
3. Samverkan. Tillgänglig på <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/yrkesintroduktion-for-baspersonal-som-arbetar-med-personer-med-funktionsnedsattning/samverkan/> Hämtad 2022-06-08.
4. Lägesrapport 2022. Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Socialstyrelsen 2022.

Öppna jämförelser

Målet med öppna jämförelser inom socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården är att bidra till verksamhetsförbättring som kommer de enskilda till gagn. Indikatorerna möjliggör en jämförelse av kvaliteten inom socialtjänsten och utgör därmed ett verktyg för kommuner att följa upp, analysera och utveckla sina verksamheter. Resultaten riktar sig främst till chefer och verksamhetsutvecklare i kommunerna.

Datakälla: Enkät Öppna jämförelser socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård 2022, Socialstyrelsen.

Svarsfrekvens: 89 procent av kommunerna besvarade enkätens generella del, 90 procent delenkäten Stöd till personer med funktionsnedsättning LSS.

Mer information

Du hittar alla årets resultat i Excelfilen, redovisade för stadsdelar i Stockholm, samt på kommun-, läns- och riksnivå på Socialstyrelsens webbplats, se fliken Öppna jämförelser Stöd till personer med funktionsnedsättning LSS <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst> Indikatorer och mått beskrivs i Excelfilen. Insamlingsmetoden finner du i dokumentet Metodbeskrivning 2022.

Kontakt:

Sanna Eriksson

Telefon: 075-247 30 00

E-post: sanna.eriksson@socialstyrelsen.se